

ROZHOVORY A MATERIÁLY / INTERVIEWS AND ARTICLES

Vzpomínky sokolů na události spojené se vznikem republiky v roce 1918/ Memories of the Sokols on the events connected with the establishment of the republic in 1918

Dagmar Hudecová

Správní výbor TJ Sokol Plzeň I. zaslal v roce 1925 žádost o zachycení vzpomínek na události října 1918 svým členům, kteří se aktivně účastnili převratu jako vedoucí oddílů. Žádost byla zaslána V. Rádlovi, J. Šmucrovi, Jos. Matouškovi, Václavu Mazínovi a K. Kovářovi.

Vzpomínky poslali: Šmucr, Mazín, Kovář, Matoušek. Jsou uloženy v AMP, Fond Sokol I. - tělocvičná jednota Plzeň, karton 257/5 Převratové vzpomínky.

Josef Matoušek píše:

Tu konečně přišla zpráva dlouho čekaná, že Rakousko přijímá podmínky Wilsonovy, v nichž zahrnuto bylo i naše osvobození a netrvalo dlouho a správu země převzal Národní výbor v Praze a na rozích již vylepovány první zákony rodivého se státu.

Co vše následovalo, jaké nadšení, jaké projevy mas, těžko vyličíš. Strhovány ihned veškerá označení býv. Rakouska, vojíni zdobili se červenobílými kokardami-kdejaký orel vzal za své, ale při tom zůstalo. Nikomu nebyl ani vlas na hlavě zkřiven za všechno to příkoří, za všechny hrůzy a násilí za všechna strádání a bídu... Snad proto se cizina tolik obdivovala našemu převratu, že při něm netekla krev... Divím se sám někdy, jak to bylo možné a kde jsme vzali tu odvahu – beze zbraní a s holýma rukama dělat převrat...

Na výzvu naší jednoty¹ dostavili jsme se do sokolovny a rozděleny nám byly úkoly – na ulicích udržet klid a pořádek. Místní vojenské velitelství převzal pod svou správu br. býv. starosta Berdych a jednatel bratr Koubek². V plzeňské radnici svolána schůze členů Sokola a Dělnické tělocvičné jednoty za účelem ustavení sboru „pro obecní blaho“³ jak na legitimacích stálo černé na bílém a po nutných informacích šlo se do ulic.

Velice žila, průvod za průvodem. Dělnictvo továren a drážních dílen procházelo městem za zpěvu národních písní – pán nepán – vše se bratřilo a radovalo. V průvodech neseny karikatury tehdejších panovníků čtyřspolku pověšené na šibenicích, různá hesla a výzvy.

S br. Koukolíkem stáli jsme na bývalé Ferdinandově třídě, když dělnictvo Škodovy v osmistupech hrnulo se Tylovou ulicí do města.⁴ Průvod vedl

¹ Záměr zřídit Národní gardu (NG) zazněl z úst poslance Lukavského už 27. 10. 1918 na důvěrné schůzi České státoprávní demokracie, která se konala v Řemeslnické besedě. Uvažovalo se o součinnosti Sokola a DTJ v NG. (Důvěrná organizační schůze České státoprávní demokracie v Plzni, *Český deník*, 29. října 1918, s. 3). O vytvoření bezpečnostní služby bylo rozhodnuto na schůzi NV dne 28. 10., která se konala od 16.00. Zabezpečením této služby byly pověřeny spolky Sokola a DTJ, o udržení pořádku na železnici byli požádáni také uniformovaní železniční zřízení. Podrobným propracováním organizace bezpečnostní služby a jejím řízením byli pověřeni městský rada Dr. Vrabec, starosta sokola František Berdych a náčelník DTJ Josef Kilberger. (Provolání Národního výboru v Plzni, *Český deník*, 29. října 1918, s. 2). Výzvy sokolům a členům DTJ ke vstupu do NG byly zveřejněny opakovaně v Nové době (poprvé Do služeb Národní gardy!, *Nová doba*, 29. října 1918, s. 3.), v Českém deníku, (např. Sokolská hlídka, *Český deník*, 30. října 1918, s. 4.) Členové DTJ se měli hlásit v sídle DTJ v Pekle, a kromě členů DTJ se mohli také hlásit osoby odborově organizované. Strážní službu konali sokolové v krojích, členové DTJ v čapkách, používaných při veřejných cvičeních, a vybaveni odznaky DTJ. Kromě toho museli mít členové NG doklad vystavený NV. (Hlídka D.T.J., *Nová doba*, 29. října 1918, s. 3). Opatření nebyla zbytečná, měla zabránit živelnému vytváření národních gard a národních stráží. Proti vytváření podobných nekontrolovatelných uskupení bylo vydáno nařízení NV (Z Národního výboru v Plzni, *Nová doba*, 4. listopadu 1918, s. 2).

² Dne 29. 10. Národní výbor podle pokynů NV v Praze ustavil své delegáty pro vojenské staniční velitelství František Berdycha, starostu plzeňského Sokola, a pro místní velitelství jednatele Sokola Josefa Koubka. (MARTINOVSKÝ, Ivan a kol., *Dějiny Plzně v datech*, Plzeň: Lidové noviny, 2004, s. 204). Ale už 30. 10. z rozkazu náčelníka generálního štábu Hopeho byl jmenován staničním velitelem gen. Procházka, místním velitelem setník Hampl, předsedou vojenského soudu podplukovník Adam a správcem staničního velitelství prapor. Matuš. Delegáti Sokola měli pouze zajišťovat součinnost s plzeňským NV. (Vojenské úřady v rukou Národního výboru, *Nová doba*, z 31. října 1918, s. 1).

³ Je možné, že někdo takové označení použil, ale nešlo o oficiální název. Běžné bylo označení „národní garda“.

⁴ Dne 29. 10. Škodováci zastavili v 15 hodin práci a pochodovali městem. Připojili se k nim členové obecního zastupitelství, promluvil poslanec Lukavský a za dělníky Josef Hofmann. Zástupci dělnického továrního výboru Hříbal a Hofman pak odešli na radnici a přihlásili se NV ke společné práci ve prospěch státu (Různé z zblízka i z dále, *Nová doba*, 30. října 1918, s. 2.)

nyňjší poslanec Slančik⁵. Po Ferdinandově třídě se v téže době ubíral jiný průvod z města k Borům. Bylo zajímavé, jak tyto masy daly se lehce ovládat a dovedly držeti pořádek... Na náš pokyn se celý proud zastavil...

Odpoledne jsem byl asi s 8 bratry poslán do borské trestnice, kde měly být otevřeny dveře vězení politickým vězňům... Přišli jsme do služební místnosti správce věznice, který již byl o věci vyrozuměn a sháněl dokumenty pro propuštění vězně, mezi nimiž byl i učitel Svoboda zatčený a odsouzený pro v dopise napsanou protirakouskou poznámku. Ve věznici byl rozruch, vždyť všichni, co nás z „okének“ viděli, mysleli, že jdeme pro ně. Přijíždí v autu Dr. Mandl a L. Pik a přejímají vězně, kteří nechápou, co se vlastně děje – věru pohnutý okamžik. Usedají do autobusu a jedou k radnici. Po cestě jsou zdraveni lidem a před radnicí, kdež stanuli, nadšeně přivítáni. Náměstí nabité, řeční se, jménem uvězněných děkuje učitel Svoboda a jakýsi Rusín. Vězňům podáno občerstvení, dány nové obleky a tito rozjížděli se do svých domovů.⁶

Druhý den⁷ hlášeno z borských dělostřeleckých kasáren, že se v tamějším skladišti rabuje, a opět bratr Štrunc, který úřadoval s náčelníkem DTJ Kilbergerem v radnici, posílá nás několik „zjednat pořádek“.⁸ Tehdy pokud vím,

⁵ Pravděpodobně jde o omyl, mezi poslanci roku 1925 žádný Slančik nefiguruje.

⁶ Propuštění první skupiny vězňů z borské věznice prosadila tříčlenná delegace NV ve složení Matouš Mandl, Luděk Pik a Otakar Adam a dne 30. 10. V 17,00 hod byli propuštěni první vězňové. (MARTINOVSKÝ, Ivan, Dějiny Plzně v datech, s. 204) Český deník (Propuštění politických vězňů z Borů, Český deník, 31. října 1918, s. 2) uvádí jména prvních propuštěných: Roman Rokoš, odsouzený za velezradu na 4 roky, Pavel Jeřábek, legionář, odsouzený pro velezradu na 20 let, Vlastimil Vejvoda, učitel, odsouzený pro velezradu na 11 let, Buncl Matěj, úředník, odsouzený pro velezradu na 4 roky (napsal přátelům na pohlednici „Ať žije samostatný český stát!“), František Dvořáček, dělník, odsouzený na 5 let pro zpěv písní „Hej Slované“ a „Kde domov můj“ a za to, že objal Srba se slovy „Nebudeme střílet, jsme bratři“, prof. Oldřich Mančal, odsouzený na 5 let, Josef Semerek, hostinský, kterému byl trest smrti změněn na 10 let vězení a Josef Svoboda, legionář, odsouzený pro velezradu na 11 let. Dále byli na svobodu propuštěni účastníci rumburské vzpoury: František Hradecký, odsouzený na 10 let, Václav Šťastný (10 let), Josef Dřízal (7 let), Alexander Kohout (7 let), František Šimek (10 let). V článku je také vedeno, že osvobození byli odvezeni v automobilech na radnici a na náměstí byli nadšeně uvítáni velkými davy lidí. Ke shromážděným pro mluvili M. Mandl, L. Pik a O. Adam, za propuštěné poděkoval M. Buncl, nikoli tedy J. Svoboda a „jakýsi Rusín“, jak je zde uvedeno. Propuštění vězňové po přijetí na radnici, kde obdrželi potřebné doklady, byli uvítáni Petrem Zikou v kanceláři Českého srdce a obdrželi slušné oblečení zakoupené v Tkadlecově závodě na nám (Různé z blízka i z dálí, Nová doba, 1. listopadu 1918, s. 2). Dne 31. 10. bylo pak propuštěno dalších 15 vězňů pocházejících většinou z oblastí mimo Čechy. ⁷ 31. 10. 1918.

⁸ Vzhledem k tíživé zásobovací situaci vydal plzeňský NV zákaz vývozu potravin z plzeňského okresu. Občané byli v novinách upozorněni na nutnost obstarat si povolení NV k vývozu potravin příbuzným mimo okres a rovněž byli upozorněni na zaváděné prohlídky zavazadel (Z Národního výboru v Plzni, Nová doba, 2. listopadu 1918, s. 2).

byli se mnou bratři Tonda Hanzlíček, Kelner, Šmucr, Kuštein, Václav Egermajer, Hrubý, Zikeš, několik skautů a také již jeden „náš“ četník. Z celé výpravy jen asi 5 bylo vojáky.

Přišli jsme do kasáren, všude klid jako v kostele, dozvěděli se o nás asi předem. Na dvoře nikde živé duše, až když jsme obcházeli stáje, našli jsme tam 2 vojíny Slováky, kteří nám sdělují, že důstojníci a mužstvo rozkrádají skladiště, které ovšem bylo považováno za majetek státní. Páni vojáci vesele zabíjeli vepřiky a maso prodávali „přes hradbu“ překupníkům. Ve stáji nám předával dělostřelec (řezník Čech) 25 vepřů, ty že ještě uhájil, ale jednoho že mu musíme nechat, toho že si sám vykrmil. Nevím, jak pochodil, když pak přebíral kasárny jménem Národního výboru nadporučík Fleischhans, a zda si na svém pašíku pochutnal.

Šli jsme do tzv. „augmentačního skladiště“, které bylo zamčeno, ale uvnitř bylo rušno. Páni důstojníci i jejich dámy byli při práci. Co dělat? Žádný z nás mimo br. Zikeše, který třímal malou flobertku, do níž mu scházely patrony (ač to zapíral), mimo dvou paží neměl ničeho. A jeden četník by byl nás nevytrhl. Tu br. Hrubý, který v těchto kasárnech sloužil, nás odvedl do domku u brány kasáren, kde byla zbrojnice a kde ještě „úřadoval“ zbrojmistr. Byl to Čech pan Mikulášek a ochotně nám vydal opakovací pistole s náboji, a pokud někdo neuměl s nimi zacházet, poradil. Teď se nám šlo už veseleji. Revolvery schované pod kajdou znovu klepáme. Otevřeli. Vešli jsme a nadporučíkovi, tlustému maďarskému židu⁹, sdělujeme účel své návštěvy. Velmi ochotně nám chtěl vše předávat (i značnou peněžní hotovost), zatím co druzí důstojníci jeden po druhém se ztráceli. Ovšem nepřevzali jsme nic, poněvadž jsme k tomu nebyli oprávněni a jen jsme důrazně žádali, aby vše ponechali na svém místě, než někdo z Národního výboru kasárny převezme.

Tu zpozoroval jsem...že je pan nadporučík abnormálně tlustý a dovoliv se, rozepjal jsem mu jeden knoflík pláště. Pan četník též nelenil a s odbornou znalostí přímo mu plášť strhl. Co následovalo, mohlo mít pro nás špatné následky. „Wie können sie sich unterstehen und stehen sie sich habt acht“¹⁰, přímo zařval na četníka, ale ten se nedal. „Pardon pane nadporučíku“ (při čemž ukázal na červenobilou kokardu na čepici), před vámi už habt acht stát asi nebudu“. Z pláště zatím vypadly všechny rekvirované věci a bylo jich hodně – celé tucty

⁹ Je zajímavé zdůrazňování židovství u osob, které se nějakým způsobem provinili vůči novému rodivšímu se státu. Svědčí o jistém stupni antisemitismu dané doby příznačném pro určité vrstvy populace.

¹⁰ „Co si to dovolujete a stůjte v pozoru.“

nití, látka, nedošíté boty... Četník prohlédl nadporučíkovi i kapsy, převzali jsme klíče od skladiště a šli jsme dále...

Před skladištěm stálo as 30 vojinů v plné zbroji s nasazenými bodly a velitel jejich ztratí se praporčík ze skladiště. Štěstí pro nás bylo, že přišel právě nadporučík Fleischans s velitelem pluku v průvodu několika četníků, jež celou proti nám namířenou akci urovnali.

Páni Maďaři měli už připravené vozy u skladiště pro odvezení výzbroje. Po marném vyjednávání bylo povoleno Maďarům, že mohou jeti domů v plné zbroji, ale pak se to zařídilo tak, že v Budějovicích si na vlak s Maďary počkali se strojními puškami a tito, vše co od nás odvezli, tam pěkně museli složit...

Když počali se trousit zprávy, že hrozí ze strany bývalého Rakouska násilný převrat, tu teprve pamatováno na to, aby zde byl mimo vojska někdo, kdo by mohl se zbrani v ruce zasáhnout. A tu bylo přikročeno k ozbrojení členů Sokola, kteří se dobrovolně hlásili, a bylo započato s výcvikem. Zbraně předal nám na radnici bratr Rudolf Sofron a bratr Trnka, a sice staré pušky tzv. werndlůvky¹¹, ještě na jeden náboj, ale bylo to lepší než nic. Později dostali jsme pušky z dělostřeleckých kasáren novějšího typu tzv. M 88 opakovačky¹². Výcvik vedl br. Stáňa Minařík, Václav Mazín a já... Týden jsme pilně cvičili, vždy ve volném čase mimo službu... a za týden jsme si již šli vystřelit „na ostro“... Připravili nám střelnici v Lobzích...

Když odvoláno bylo vojsko, které hlídalo různé důležité objekty, přidělena byla tato služba členům Sokola a DTJ. Na seřadovacím i osobním nádraží pravidelně zasahovala stráž... Kupříkladu byl hlášen železničáři v osobním nádraží vůz s tajemným obsahem – jsou prý ve voze zbraně a ruční granáty. Vůz byl pozorně prohledáván br. Hrubým, a když nadzvedl plachty, které měly skrývat tak nebezpečné hračky, našel tam docela pěkné flky, které kdosi posílal na černo.

Jak na osobním nádraží, tak i v dělostřeleckých kasárnách byla zabavena spousta věcí cenných, jež byly připraveny k vývozu do Uher. Kompletní telefonní aparáty, psací stroje, šatstvo, obuv, vše možné skrývaly kufry a batohy Maďarů (ovšem i jiných přítelčků) Chtěl-li někdo odvést nějaký předmět nebo potraviny, musel prokázat, že je věc jeho a musel mít od Národního výboru povolení.

¹¹ Jednoranná zadovka M1867 Werdl-Holub.

¹² Pravděpodobně šlo opakovačku M1888.

Situaci na nádraží popisuje také Václav Mazín:

Zde bylo velice živo. Vlaky se střídaly, přijížděly, odjížděly plny vojska buď přijíždějícího, nebo prchajícího do svých domovů.

Museli jsme procházet jednotlivými vagony a odebíratí vojákům zbraně, přebytečné prádlo, vojenské deky a vojenské obleky. Vzpomenu-li si dnes na tyto okamžiky, divím, kde jsme vzali tolik odvahy, procházeti vagony plné cizího vojska v noci beze zbraně, častokráte mezi samými Němci ozdobenými velkoněmeckými trikolorami, které jsme jim bez řeči strhávali z čepic, přičemž nám byli nápomocní zajatci různých slovanských národů, kteří se dostali do Plzně z nedalekých vojenských zajateckých táborů.

V této službě střídali jsme se ve dvou směnách...Měli jsme ujednáno se železničáři, kteří měli službu na seřadovacím nádraží, aby, přijede-li nějaký podezřelý vagon, nechají jej zatáhnouti na osobní nádraží, kde provedeme prohlídku.

Skutečně jednoho rána bylo nám oznámeno, že jeden takový podezřelý vagon je zatažený na osobním nádraží, kde nám byl ukázán.

Přikročili jsme ihned s několika bratry a několika vojíny ku prohlídce. Jaké bylo naše překvapení při otevření uvedeného vagonu, může si každý představit, když shledali jsme, že vagon jest útočištěm celé židovské rodině nějakého nadporučíka s vojenským sluhou a služkou. Prchali z Maďarska do Karlových Var.

Nadporučík choval se velice pokorně, omlouval se lámavou češtinou. Jeho polovice však, když bylo jí sděleno, že budou jim přebytečné zásoby potravin odebrány, jichž bylo 11 různých beden, počala ale řáditi. Skočila k velké nádobě sádla, které bylo jim odebráno, a oběma rukama se snažila sádlu z nádob vyházovati. Bylo jí v tom přirozeně okamžitě zabráněno, byla postavena do kouta vagonu a k ní postaven jeden vojín jako stráž.

Pak bylo pokračováno v zabavování jejich velikých zásob potravin ovšem, že s daleko větší přísností...

Ještě vzpomínám, kterak doprovázeli jsme na nádraží 69. maďarský pěší pluk, když opouštěl Plzeň. Celý pluk opouštěl Plzeň s úplnou výzbrojí, bylo nám toho líto, avšak na druhé straně byli jsme rádi, že již budou pryč. Odcházeli tenkrát s velikou radostí, volali společně „Na zdar“ a podobně, neboť bylo mezi nimi hodně Slováků. Ale i Maďaři byli rádi, že jest té nekonečné války již konec

a že jedou domů. Netušili ovšem, jak to vlastně s jejich Maďarskem dopadne. Jinak celá epizoda minula v klidu.¹³ Jak jsme se později dozvěděli, byla jim veškerá výzbroj odebrána před přejezdem přes hranice.

J. Šmucr píše:

Byl jsem vyzván, abych napsal svoje vzpomínky na dny převratové, ale jelikož od té doby uplynul už delší čas, nebude snad vše již tak, jak bych době přál, vyspsáno.

První vzpomínka moje je na odpoledne 28. října, kdy v dílnách státních drah v Plzni jsme pochovali Rakousko před tváří maďarského voj. velitele dílen a jeho avantgardy. Večer jako obvyčejně šel jsem do cvičení, ale tam mi pan Fáběra řekl, že mám jít na policejní ředitelství do budovy radniční, kde se rozdělávaly stráž a hlídky po městě. V úterý¹⁴ večer sešlo se předsednictvo župního cvičitelského sboru, jehož jsem byl tehdy členem, v zasedací síni, aby se uradili o dalším postupu a rozdělení práce. Byli jsme již v kroji.

Co jsme rokovali, vběhl p. Fáběra do zasedací síně a sděloval nám, že má někdo jít k telefonu, že volá policejní ředitelství. Bratr Mašek odběhl a v okamžiku byl opět zpět. Hlásil, že musíme všichni, jak jsme přítomni, jít do Korandovy ul. vedle Škodovy továrny, kde nalézala se poddůstojnická dělostřelecká škola a kde prý vojáci rabují, čemuž máme zabrániti. Bylo nás celkem 12 pod vedením br. Maška. Došedše tam, obsadili jsme všechny východy a zavedli pořádek, provedli prohlídky jak u důstojníků, tak i poddůstojníků v jejich zavazadlech, kde našli jsme různé erární věci jako: psací stroj (u důstojníka), telefon, součástky a jiné věci. Někteří poddůstojníci měli na sobě až trojí oblek. Že se to bez boje a slovní pŕtŕky neobešlo a někde i malého násilí, je samozřejmé, a ještě dnes se divím, kde vzali jsme tolik odvahy, neozbrojeni proti ozbrojeným.

Zanedlouho odešel bratr Mašek a předal mi vedení. Ustanovil jsem hlídky u vchodů, předal klíče od příručního skladiště jedinému zde přítomnému českému důstojníku, by mohl zde zbývajícím poddůstojníkům vydati potřebné

¹³ Náhradní prapor pěšího pluku č. 69 ubytovaný v kasárnách 35. pěšího pluku opustil Plzeň 1. 11. 1918. Vojáci se shromáždili na nádvoří kasáren, kde k nim promluvil plukovník, a pak se odebrali na nádraží za doprovodu Sokolů, kteří šli před vojáky a po stranách jejich útvaru. Obecenstva bylo málo, a když maďarští vojáci volali „Na zdar“, obyvatelé Plzně jim odpovídali. Odchod proběhl zcela poklidně (Různé z blízka i z dálí, *Nová doba*, 2. listopadu 1918, s. 2). Dne 2. 11. opustilo Plzeň mužstvo 48. pěšího pluku ubytované ve škole v Šafaříkových sadech, část mužstva ze zeměbraneckých kasáren z budovy českého gymnázia v Husově třídě a další. Poslední oddíly maďarského vojska (zbytek 48. pluku) opustily Plzeň 3. 11. v 16.00 v průvodu sokolské čety.

¹⁴ 29. 10. 1918

věci a šel jsem se 3 bratry na Karlov, kde nalézalo se velké vojenské skladiště. Bratři zůstali hlídat skladiště a já se vrátil zpět do Korandovy ul. Když jsem se přibližoval k barákům poddůstojnické školy, slyšel jsem křik a hádku. Vešel jsem do dvora a tázal se důstojníka po příčině hluku. On mi sdělil, že 2 vojáci odtrhli zámek od skladiště a kradli. Též si stěžoval, že s nimi nic nesvede, že nechce nikdo poslouchati. Svolal jsem všechny přítomné na dvůr, promluvil k nim a pak oněm dvěma vojínům, kteří kradli, před všemi zle vyčinił.

Ve středu¹⁵ dopoledne byl jsem pozván (vyřizoval důstoj. major) do schůze správní komise Škodových závodů, kde byli již přítomni zástupci města a organizací, abych vylíčil stav v barácích¹⁶ a předal je továrně. Byl jsem prvním sokolem v kroji v závodech Škodových. Malá epizodka, která se mi tam stala, utkvěla mi navždy v paměti. Když totiž líčil jsem stav v barácích a mimochodem musel se něco tázati podplukovníka Srnky, jako velitele oné školy, neodpověděl mi pán ten, neboť byl moc povýšený, než by se zahodil s obyčejným sokolem. Zanedlouho se však karta obrátila. Podplukovník byl nucen dotazovati se mě na něco a tu jsem též neodpověděl a ukázal mu záda.

Pak mi bylo předsednictvem cvičitelského sboru uloženo, abych kontroloval všechny bratry, jež hlídali různé objekty, a podával zprávu na policejní ředitelství, kde úřadovali brá: Štrunc a Mašek.

Jednou k večeru bylo mi uloženo, abych ochránil s několika skauty Němce, inženýra Pohla, zaměstnaného ve Škodových závodech, na kterého čekal dav lidí nedaleko jeho bytu na Klatovské třídě. Ing. Pohl byl však předem v čas upozorněn, by se domů nevracel a já dozvěděl se to, vrátil jsem se do města. Šel jsem přes náměstí do Saské ulice, kde jsem byl svědkem, jak dav lidí vrhl se na jednoho muže. Bratři nedaleko službu mající, přispěchali a bránili onoho muže, přičemž bratru Peškovi roztrhli košili a můj bratr Bohouš dostal facku. Muže jsme odvedli na radnici, kde zjištěn v něm inženýr Pohl, který byl davem poznán a přepaden.¹⁷

Na osobním nádraží byl jsem svědkem různých epizod. Tak například hlášen vlak s Němci, vojiny z fronty, tu hned všechno vyrukovalo a bylo to až

¹⁵ 30. 10. 1918

¹⁶ tj. v budovách poddůstojnické školy.

¹⁷ I když všechny zprávy popisují pokojné převzetí moci, k drobným incidentům tohoto druhu jistě docházelo. Také na jednání NV byly řešeny stížnosti na to, že vojenské osoby jsou obtěžovány občany, a zřejmě proto zveřejnil dne 31. 10. NV výzvu občanům, v níž nabádal ke klidu a výslovně k neobtěžování vojska, jehož příslušníkům mají být ponechány vojenské odznaky, což byla reakce na to, že vojákům byly zejména z čepic odstraňovány odznaky rakouské moci a nahrazovány kokardami v barvách trikolory nebo trikolorami (Občané!, *Český deník*, 31., října 1918, s. 1).

komické, když takový malý bratr v občanském obleku s puškou na rameni, která byla větší než on, a s opaskem kolem boků hrnul se v řadě s ostatními krojovanými i nekrojovanými, aby nahnal strach Němcům. Nebo zase, jak někteří Němci se omlouvali, že nemají zbraní, aby nebyli zadrženi, aneb jiný výjev. Vějdu do čekárny 3. třídy a vidím, dva gardisté bývalí rakouští vojáci, snaží se vyzout Slováka od maďarského pluku z nových vysokých bot, dřou mu z nohou a smýkají s ním o zem. Zakročili jsme ve prospěch Slováka.

Na Bory, kde vykonávali bratří službu, jsem též zašel a byl jsem svědkem propuštění politických vězňů, kteří odjeli v kočárech¹⁸ do města, by se odebrali do svých domovů. Na seřadovacím nádraží vykonávali službu „landšturmáci“¹⁹, ale poněvadž se tam kradlo ve velkém a oni nemohli tomu zabránit, byl požádán Sokol, aby zavedl pořádek. S třiceti pěti ozbrojenými bratry v kroji vydal jsem se tam, hlásil se u tamějšího přednosty a žádal jej o informace. Staří vysloužilí bratří-vojáci jako Matoušek, Mazín a jiní vzali si hlídku na nejhorším místě stranou k jatkám a díky jim tu noc se neopovážil žádný poberta nic krásti. Ten den i noc padal sníh a já proběhal celou noc buď zaváděním hlídek, nebo kontrolováním vagonů s potravinami a jinými věcmi, zdali jsou uzavřeny, ale přec rád vždy na noc tu vzpomínám, neboť když jsem se vrátil na chvíli z venku na strážnici, vždy vítali mě veselí bratři a já zapomněl na únavu. Ráno nám děkoval přednosta, jaký jsme za jedinou noc udělal pořádek na seřadovacím nádraží.

Prameny

Archiv města Plzně, Fond Sokol I. – tělocvičná jednota Plzeň, karton 257/5, Přepratové vzpomínky.

Litatura

MARTINOVSKÝ, Ivan a kol. Dějiny Plzně v datech, Plzeň: Lidové noviny, 2004, ISBN 80-7106-723-7.

Český deník, roč. 7, 1918.

Nová doba, roč. 24, 1918.

¹⁸ Viz pozn. 206 pod čarou.

¹⁹ Příslušníci Landsturmu, zeměbraneckého vojska.